

Тақриз

ба мақолаи муаллифон дотент Раҳматова С.А. ва профессор Комилзода Д.Қ. дар мавзуи “Самарабахшии инкубатсияи тухми мурғи марҷон вобаста ба вазни тухм”.

Муҳимияти мавзӯ. Парандапарварӣ дар баланд бардоштани иқтисодиёти ҷумҳурӣ ва амнияти озуқавории кишвар аҳамияти махсус дорад. Барои барқарор намудан, инкишоф ва тараққӣ додани соҳаи соҳаи солҳои охир Ҳукумат диққати ҷиддӣ дода ба ин мақсад як қатор қарорҳои фармонӣ қабул намудааст. Аз ҷумла «Барномаи рушди соҳаи парандапарварӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2007- 2015» ва «Барномаи маҷмуавии рушди соҳаи чорводорӣ барои солҳои 2018-2022» (бо бахши парандапарварӣ). Барои мусоидат намудан ба рушди соҳаи қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи парандапарварӣ» аз 21.06.2010, тахти рақами 633 қабул гардидааст.

Дар замони ҳозира маъалаи нигоҳдории ғизонокии тухми парандаҳо ва баланд намудани сифати он дар минтақаҳои иқлимашон гарму хушк аҳамияти муҳим дорад.

Аз ин лиҳоз, муайян намудани зотҳои сермахсул ва сифати тухмашон баланди мурғи марҷон дар шароити иқлимию истехсолии ҷумҳурӣ яке аз масъалаҳои муҳим мебошад.

Мақсади таҳқиқот баҳодиҳии сифати инкубатсионии тухми мурғи марҷон буда, масъалаи рӯзмарра мебошад.

Дар таҳқиқотҳои худ муаллифон исбот кардаанд, ки нишондодҳои вазн, соҳти морфологӣ, бордоршавӣ ва баромади ҷӯҷаҳои қоршоями тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷонӣ кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ беҳтар мебошад. Даромаднокии ба як тухми инкубатсионӣ 9,6 сомониро ташкил намуда, нисбати ирсияти маҳаллӣ 16% зиёд аст.

Муаллифон муайян намудаанд, ки нишондодҳои сифат ва натиҷаи инкубатсияи тухми мурғи марҷонӣ кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ беҳтар буда, истифодаи он барои рушди соҳаи мазкур фоидаовар мебошад.

Мақола дар ҳаҷми 5 саҳифаи матни компютерӣ таҳия шуда, дар он мубрамият, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, натиҷаи таҳқиқот, самаранокии иқтисодӣ, хулоса ва номгӯи адабиётҳои истифодашуда оварда шудааст. Дар мақола 5 ҷадвал бо таҳлилҳои мавҷуд аст.

Бо боварӣ гуфта метавонам, ки мақола аҳамияти илмӣ-амалӣ дошта ба талаботҳои қабулгардида ҷавобгӯ мебошад ва нашри онро муҳим мешуморам.

**Профессори кафедраи парандапарварӣ
ва занбӯриасалпарварӣ, д.и.к**

Шарипов А.

БАҲОДИҲИИ СИФАТИ ИНКУБАТСИОНИИ ТУХМИ МУРҒИ МАРҶОНИ ИРСИЯТҲОИ ГУНОГУН

Раҳматова С.А.,
Комилзода Д.Қ.
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон

Калимаҳои асосӣ: *мурғи марҷон, ирсият, тухмҳои инкубатсионӣ, бордоршавӣ, натиҷаи инкубатсия.*

Мубрамият. Парандапарварӣ дар ҳалли баланд бардоштани иктисодиёти ҷумхурӣ ва амнияти озуқавории кишвар аҳамияти махсус дорад. Он саноатро ба ашёи хом ва аҳолиро бо маҳсулоти ғизоии арзишнок таъмин менамояд.

Тухм – асоситарин маҳсулоти парандаҳои хоҷагии қишлоқ мебошад, ки аз хусусиятҳои авлодӣ ва ҳолати физиологии организм, ҳамчунин аз шароити хӯронидан ва нигоҳубин вобаста аст /1,4/.

Дар ҳама хоҷагӣҳое, ки барои гирифтани гӯшт махсусгардонида шудаанд, кушиш кардан зарур аст, ки ҳамаи тухмҳо барои инкубатсия ба ғайр аз тухмҳои ҳақиқатан ҳам нуқсондор, истифода бурда шаванд. Маҳсули кори ин хоҷагӣҳоро нафақат аз рӯйи фоизи ҷӯчабарории паранда, балки аз миқдор ва сифати тухмҳое, ки дар хоҷагии гирифта шуда барои инкубатсия истифода шудааст ва аз як сар паранда чӣ қадар ҷӯча гирифта шудааст, баҳо дода мешавад /1,2,4,6/.

Дар замони ҳозира маъалаи нигоҳдории ғизонокии тухми парандаҳо ва баланд намудани сифати он дар минтақаҳои иқлимашон гарму хушк аҳамияти муҳим дорад.

Аз ин лиҳоз, муайян намудани зотҳои сермаҳсул ва сифати тухмашон баланди мурғи марҷон дар шароити иқлимию истеҳсолии ҷумхурӣ яке аз масъалаҳои муҳим мебошад. Парвариши зоту кроссҳои гуногуни парандаҳо дар шароити нав дигаргуниҳои куллиро дар организми онҳо ба вучуд оварда, нишондодҳои маҳсулнокию ирсияшон тағйир меёбад. Оид ба ин масъала дар мамлакатҳои Осиёи Марказӣ тадқиқотҳо хеле кам гузаронида шудааст /3,5/.

Бо назардошти ин баҳодихии сифати инкубатсионии тухми мурғи марҷон дар шароити хоҷагии деҳқонии “Сайёд-2006” - и ноҳияи Рӯдакӣ гузаронида шуд.

Мақсади таҳқиқот - ин баҳодихии сифати инкубатсионии тухми мурғи марҷон дар шароити хоҷагии деҳқонии “Сайёд-2006” - и ноҳияи Рӯдакӣ мебошад.

Вазифаҳои таҳқиқот: омӯзиши сифати тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун; муайян намудани нишондиҳандаҳои инкубатсионии сифати тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун; муайян

намудани самаранокии икубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун.

Натиҷаҳои таҳқиқот. Тадқиқотҳо нишон медиҳанд, ки вазни тухми мурғи марҷон вобаста ба синну сол зиёд мешавад (ҷадвали 1). Ба ҳисоби миёна вазни тухми мурғи марҷони кросси сафеди қафаси синапахм 79 г буда, нисбат ба ирсияти маҳаллӣ 4,3 г ё ин ки 5,4% зиёд аст ($P > 0,999$). Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки мурғони марҷони кросси сафеди қафаси синапахм ба шароити иқлимию истеҳсолии хоҷагӣ хуб мутобиқ шудааст.

Ҷадвали 1.-Вазни тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун, г

№	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	64±0,24	61±0,22
2	71±0,26	69±0,18
3	78±0,22	73±0,26
4	80±0,25	78±0,26
5	84±0,32	80±0,28
6	86±0,38	84±0,20
7	92±0,26	81±0,22
8	84±0,22	78±0,22
9	76±0,27	72±0,25
10	75±0,28	71±0,56
Ба ҳисоби миёна	79,0±0,26	74,7±0,28

Нишондодҳои сифати морфологии тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун аз он далолат медиҳанд, ки, вазни тухм, индекси сафедӣ, зардӣ ва ғафсии пӯчоки тухми мурғи марҷони кросси сафеди қафаси синапахм мутаносибан 10,7%, 5,0%, 4,0 ва 4,2% нисбат ба ирсияти маҳаллӣ зиёд аст. Нишондиҳандаҳои зичии тухм, вазни нисбии сафедӣ, зардӣ ва пӯчок дар гурӯҳҳо фарқи зиёд надошта ба меъёр мувофиқ мебошанд (ҷадвали 2).

Ҷадвали 2.-Нишондодҳои сифати морфологии тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун

Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
Вазни тухм, г	80,2	71,6
Вазни нисбӣ, %:		
сафедӣ	57,0	56,5
зардӣ	34,0	33,3
пӯчок	9,0	10,2
Индекси сафедӣ	0,080	0,076
Индекси зардӣ	0,50	0,48
Индекси шакли тухм, %	76	75
Ҷафсии пӯчок, мм	0,47	0,45
Зичии тухм, гр/см ³	1,080	1,078

Таҳлили натиҷаҳои ба даст омада аз он далолат медиҳанд, ки баромади тухмҳои бордоршудаи мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» 89 %-ро ташкил намуда нисбат ба мурғи марҷони ирсияти маҳаллӣ (87%) фарқи зиёд надоранд(ҷадвали 3).

Ҷадвали 3.-Бордоршавии тухмҳои инкубатсионӣ вобаста ба ирсияти мурғи марҷон

Р/ Т	Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	Миқдори умумии тухмҳои инкубатсионӣ, дона	100	100
2	Аз онҳо тухмҳои бордоршуда, дона	11	13
3	Баромади тухмҳои бордоршуда, дона	89	87

Баромади чӯчаҳои коршоёми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун аз шумораи тухмҳои ба инкубатор хобонида шуда дар давраи таҳқиқот гуногун буданд, ки натиҷаи ҷӯд дар ҷадвали 4 оварда шудааст.

Баромади умумии чӯчаҳо аз тухмҳои дар инкубатор хобонидашуда 80 - 84%-ро ташкил дод. Баромади умумии чӯчаҳо аз тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» (84%) нисбати мурғи марҷони ирсияти маҳалли 4,0 % зиёд буд.

Ҷадвали 4.-Баромади чӯчаҳои коршоём ва вазни чӯчаҳои шабонарӯзӣ вобаста ба ирсияти мурғи марҷон

Р/Т	Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	Миқдори умумии тухмҳои инкубатсионӣ, дона	100	100
2	Талафоти эмбрион дар давраи инкубатсия	16	20
3	Баромади умумии чӯчаҳо, %	84	80
4	Баромади чӯчаҳои коршоём, %	76	72
5	Вазни миёнаи чӯчаҳои шабонарӯзӣ, г	58,0±0,05	54,0±0,07
6	Вазни миёнаи чӯчаҳои шабонарӯзӣ нисбат ба вазни миёнаи тухмҳои инкубатсионӣ, (%)	74,0	73,0

Қайд кардан лозим аст, ки баромади чӯчаҳои коршоём нисбатан беҳтар (76%) дар мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» мушоҳида гардид. Баромади чӯчаҳои коршоёми мурғи марҷони ирсияти маҳаллӣ 72 % - ро ташкил дод, ки нисбат ба кросси мазкур 8 % камтар аст.

Таҳлили самаранокии инкубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун нишон медиҳад, ки баромади чӯчаҳои солим аз тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» (76%)

нисбати мурғи марҷони ирсияти маҳалли 4,0 % зиёд аст. Бинобар ин фоидаи умумӣ дар гурӯҳҳои мазкур нисбатан бештар буда, самаранокӣ ба як тухми инкубатсионӣ 9,6 сомони ро ташкил намуд, ки нисбати ирсияти маҳаллӣ 16% зиёд мебошад. Маълумотҳои ба даст омада дар ҷадвали 5 пешниҳод карда шудаанд.

Ҷадвали 5.-Даромаднокии инкубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун

Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
Миқдори тухми ба инкубатсия хобонидашуда, дона	100	100
Нархи 1 дона тухми инкубатсионӣ, сомонӣ	20	20
Нархи умумӣ, сомонӣ	2000	2000
Баромади ҷӯча, сар	76	72
Нархи ҷӯча ба 1 сар, сомонӣ	40	40
Нархи умумии ҷӯча, сомонӣ	3040	2880
Даромад аз фуруши ҷӯчаҳо, сомонӣ	1040	880
Хароҷот барои инкубатсияи тухмҳо, сомонӣ	80	80
Фоидаи умумӣ, сомонӣ	960	800
Даромаднокӣ ба 1 тухми инкубатсионӣ, сомонӣ	9,6	8,0

Ҳамин тариқ, таҳлили натиҷаҳои таҷриба оид ба таъсири ирсияти мурғи марҷон ба сифати тухми он дар шароити хоҷагии деҳқонии “Сайёд-2006” - и ноҳияи Рӯдакӣ аз он шаҳодат медиҳад, ки нишондодҳои сифат ва натиҷаи инкубатсияи тухми мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ бештар буда, истифодаи он барои рушди соҳаи мазкур фоиданок аст.

Адабиёт:

1. А.Н. Негреева, Е.Н. Третьякова и др., Птицеводство на малой ферме - Мичуринск-Наукоград РФ – 2007. -С 23 – 34.
2. Кочиш И. И., Петраш М. Г., Смирнов С. Б., Птицеводство – М.: Колос – 2003. -С. 215 – 220.
3. Комилзода Д.К., Раҳимов Ш.Т. Парвариш ва нигоҳубини мурғи марҷон дар шароити хоҷагиҳои шахсию фермерӣ. -Душанбе, 2009. -С. 3– 5.
4. Раҳмонов А.И. Индейки и цесарки. - М.: Аквариум, 2009. - С. 29 – 45.
5. Ғаффоров А.Қ., Раҳимов Ш.Т. Парвариш ва ҳуронидани мурғи марҷон. –Душанбе: Эр-граф, 2012. –С. 53-58.
6. Царенко А.А. Повышение качества продукции птицеводства: пищевые и инкубационные яйца. - Л.: Агропром издат, 1988. –С. 7 – 74.

АННОТАЦИЯ

БАҲОДИҲИИ СИФАТИ ИНКУБАТСИОНИИ ТУХМИ МУРҒИ МАРҶОНИ ИРСИЯТҲОИ ГУНОГУН

Дар мақола натиҷаи таҳқиқот оид ба таъсири ирсияти мурғи марҷон ба сифати тухми инкубатсионӣ дар шароити хоҷагии деҳқонии «Сайёд-2006» - и ноҳияи Рӯдакӣ оварда шудааст. Таҳлили натиҷаҳои таҷриба аз он шаҳодат медиҳад, ки нишондодҳои вазн, сохти морфологӣ, бордоршавӣ ва баромади ҷӯҷаҳои коршоёми тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ беҳтар аст. Даромадноки ба як тухми инкубатсионӣ 9,6 сомониро ташкил намуд, ки нисбати ирсияти маҳаллӣ 16% зиёд буда, аз ҷиҳати иқтисодӣ фойданок аст.

Калимаҳои асосӣ: *мурғи марҷон, ирсият, тухмҳои инкубатсионӣ, бордоршавӣ, натиҷаи инкубатсия.*

АННОТАЦИЯ

ОЦЕНКА ИНКУБАЦИОННЫХ КАЧЕСТВ ЯИЦ ИНДЕЕК РАЗНЫХ ГЕНОТИПОВ

В статье приведены результаты исследований по влиянию генофонда индеек на качество инкубационных яиц в условиях фермерского хозяйства «Сайёд-2006» района Рудаки. Анализ результатов свидетельствуют, что показатели массы, морфологическое строение, оплодотворенность и выход делового молодняка инкубационных яиц индеек кросса «Белый широкогрудый» лучше по отношению к местной популяции. Прибыль на одно инкубационное яйцо, составила 9,6 сомони, что на 16% выше, местной популяции, и экономически выгодно.

Ключевые слова: *индейка, генотип, инкубационные яйца, оплодотворённость, результаты инкубации.*

ANNOTATION

EVALUATION OF INCUBATION QUALITIES OF TURKEY EGGS OF DIFFERENT GENOTYPES

The article translates the results of researches on the influence of the turkey gene pool on the quality of its hatching eggs under the conditions of Sayyod-2006 farm in Rudaki district. The analysis of the results shows that the weight indicators, morphological structure, fertility and yield of business young growth of hatching eggs of the White Broad-breasted turkeys are better in relation to the local population. Arrived per 1 hatching eggs amounted to 9.6 somoni, and 16% higher than local populations, which is economically beneficial.

Key words: turkey, genotype, hatching eggs, fertility, incubation results.

Маълумот дар бораи муаллиф:

Раҳматова Садафмоҳ Айдаровна -номзади илмҳои кишоварзӣ, дотенти кафедраи парандапарварӣ ва занбӯриасалпарварии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур. 734003, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 146. Тел: (+992) 939 87 88 11.

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Комилзода Давлатҷон Қаюмӣ-доктори илмҳои кишоварзӣ, профессори кафедраи парандапарварӣ ва занбӯриасалпарварии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шотемур. Суроға: 734003, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 146. Тел: (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

Сведение об авторах:

Рахматова Садафмоҳ Айдаровна, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры птицеводства и пчеловодства Таджикского аграрного университета им. Ш. Шотемур. 734003, Республика Таджикистан, г. Душанбе, пр. Рудаки 146. Тел: (+992) 939 87 88 11).

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Комилзода Давлатҷон Қаюми, доктор сельскохозяйственных наук, профессор кафедры птицеводства и пчеловодства Таджикского аграрного университета им. Ш. Шотемур. 734003, Республика Таджикистан, г. Душанбе, пр. Рудаки 146. Тел: (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

Authors Information:

Rahmatova Sadafmoh Aydarovna – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of poultry and beekeeping Department of the Tajik Agrarian University named after Sh. Shotemur. 146 Rudaki Ave., 734003, Tajikistan, Dushanbe, tel. (+992) 939 87 88 11).

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Komilzoda Davlatjon Kayumi-Doctor of Agricultural Sciences, Associate Professor of poultry and beekeeping Department of the Tajik Agrarian University named after Sh. Shotemur. 146 Rudaki Ave., 734003, Tajikistan, Dushanbe, tel. (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

БАҲОДИҲИИ СИФАТИ ИНКУБАТСИОНИИ ТУХМИ МУРҒИ МАРҶОНИ ИРСИЯТҲОИ ГУНОГУН

Раҳматова С.А.,
Комилзода Д.Қ.
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон

Калимаҳои асосӣ: мурғи марҷон, ирсият, тухмҳои инкубатсионӣ, бордоршавӣ, натиҷаи инкубатсия.

Мубрамият. Парандапарварӣ дар ҳалли баланд бардоштани иктисодиёти ҷумхурӣ ва амнияти **озуқаворӣ** кишвар аҳамияти махсус дорад. Он саноатро ба ашёи хом ва аҳолиро бо маҳсулоти ғизоии арзишнок таъмин менамояд.

Тухм – асоситарин маҳсулоти парандаҳои хоҷагии қишлоқ мебошад, ки аз **хусусиятҳои** авлодӣ ва ҳолати физиологияи организм, ҳамчунин аз шароити хӯронидан ва нигоҳубин вобаста аст /1,4/.

Дар ҳама хоҷагӣҳо, ки барои гирифтани гӯшт махсусгардонида шудаанд, кушиш кардан зарур аст, ки ҳамаи тухмҳо барои инкубатсия ба ғайр аз тухмҳои ҳақиқатан ҳам нуқсондор, истифода бурда шаванд. Маҳсули кори ин хоҷагӣҳоро нафақат аз **рӯйи** фоизи ҷӯчабарории паранда, балки аз миқдор ва сифати тухмҳо, ки дар хоҷагии гирифта шуда барои инкубатсия истифода шудааст ва аз як сар паранда чӣ қадар ҷӯча гирифта шудааст, баҳо дода мешавад /1,2,4,6/.

Дар замони ҳозира маъалаи нигоҳдории ғизонокии тухми парандаҳо ва баланд намудани сифати он дар минтақаҳои иқлимашон гарму хушк аҳамияти муҳим дорад.

Аз ин лиҳоз, муайян намудани зотҳои сермаҳсул ва сифати тухмашон баланди мурғи марҷон дар шароити иқлимию истеҳсолии ҷумхурӣ яке аз масъалаҳои муҳим мебошад. Парвариши зоту кроссҳои гуногуни парандаҳо дар шароити нав дигаргуниҳои куллиро дар организми онҳо ба вучуд оварда, нишондодҳои маҳсулнокию ирсияшон тағйир меёбад. Оид ба ин масъала дар мамлакатҳои Осиёи Марказӣ тадқиқотҳо хеле кам гузаронида шудааст /3,5/.

Бо назардошти ин баҳодихии сифати инкубатсионии тухми мурғи марҷон дар шароити хоҷагии деҳқонии **“Сайёд-2006”** - и ноҳияи Рӯдакӣ гузаронида шуд.

Мақсади таҳқиқот - ин баҳодихии сифати инкубатсионии тухми мурғи марҷон дар шароити хоҷагии деҳқонии **“Сайёд-2006”** - и ноҳияи Рӯдакӣ мебошад.

Вазифаҳои таҳқиқот: омӯзиши сифати тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун; муайян намудани нишондиҳандаҳои инкубатсионии сифати тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун; муайян

намудани самаранокии икубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун.

Натиҷаҳои таҳқиқот. Тадқиқотҳо нишон медиҳанд, ки вазни тухми мурғи марҷон вобаста ба синну **сол** зиёд мешавад (ҷадвали 1). Ба ҳисоби миёна вазни тухми мурғи марҷони кросси сафеди қафаси синапахм 79 г буда, нисбат ба ирсияти маҳаллӣ 4,3 г ё ин ки 5,4% зиёд аст ($P > 0,999$). Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки мурғони марҷони кросси сафеди қафаси синапахм ба шароити иқлимию истеҳсолии хоҷагӣ хуб мутобиқ шудааст.

Ҷадвали 1.-Вазни тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун, г

№	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	64±0,24	61±0,22
2	71±0,26	69±0,18
3	78±0,22	73±0,26
4	80±0,25	78±0,26
5	84±0,32	80±0,28
6	86±0,38	84±0,20
7	92±0,26	81±0,22
8	84±0,22	78±0,22
9	76±0,27	72±0,25
10	75±0,28	71±0,56
Ба ҳисоби миёна	79,0±0,26	74,7±0,28

Нишондодҳои сифати морфологияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун аз он далолат медиҳанд, ки, вазни тухм, индекси сафедӣ, зардӣ ва ғафсии пӯчоки тухми мурғи марҷони кросси сафеди қафаси синапахм мутаносибан 10,7%, 5,0%, 4,0 ва 4,2% нисбат ба ирсияти маҳаллӣ зиёд аст. Нишондиҳандаҳои **зичии** тухм, вазни нисбии сафедӣ, зардӣ ва пӯчок дар гурӯҳҳо фарқи зиёд надошта ба меъёр мувофиқ мебошанд (ҷадвали 2).

Ҷадвали 2.-Нишондодҳои сифати морфологияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун

Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
Вазни тухм, г	80,2	71,6
Вазни нисбӣ, %:		
сафедӣ	57,0	56,5
зардӣ	34,0	33,3
пӯчок	9,0	10,2
Индекси сафедӣ	0,080	0,076
Индекси зардӣ	0,50	0,48
Индекси шакли тухм, %	76	75
Ҷафсии пӯчок, мм	0,47	0,45
Зичии тухм, гр/см ³	1,080	1,078

Таҳлили натиҷаҳои ба даст омада аз он далолат медиҳанд, ки баромади тухмҳои бордоршудаи мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» 89 %-ро ташкил намуда нисбат ба мурғи марҷони ирсияти маҳаллӣ (87%) фарқи зиёд надоранд(ҷадвали 3).

Ҷадвали 3.-Бордоршавии тухмҳои инкубатсионӣ вобаста ба ирсияти мурғи марҷон

Р/ Т	Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	Миқдори умумии тухмҳои инкубатсионӣ, дона	100	100
2	Аз онҳо тухмҳои бордоршуда, дона	11	13
3	Баромади тухмҳои бордоршуда, дона	89	87

Баромади ҷӯҷаҳои коршоёми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун аз шумораи тухмҳои ба инкубатор хобонида шуда дар давраи таҳқиқот гуногун буданд, ки натиҷаи ӯю.д дар ҷадвали 4 оварда шудааст.

Баромади умумии ҷӯҷаҳо аз тухмҳои дар инкубатор хобонидашуда 80 - 84%-ро ташкил дод. Баромади умумии ҷӯҷаҳо аз тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» (84%) нисбати мурғи марҷони ирсияти маҳалли 4,0 % зиёд буд.

Ҷадвали 4.-Баромади ҷӯҷаҳои коршоём ва вазни ҷӯҷаҳои шабонарӯзӣ вобаста ба ирсияти мурғи марҷон

Р/Т	Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
1	Миқдори умумии тухмҳои инкубатсионӣ, дона	100	100
2	Талафоти эмбрион дар давраи инкубатсия	16	20
3	Баромади умумии ҷӯҷаҳо, %	84	80
4	Баромади ҷӯҷаҳои коршоём, %	76	72
5	Вазни миёнаи ҷӯҷаҳои шабонарӯзӣ, г	58,0±0,05	54,0±0,07
6	Вазни миёнаи ҷӯҷаҳои шабонарӯзӣ нисбат ба вазни миёнаи тухмҳои инкубатсионӣ, (%)	74,0	73,0

Қайд кардан лозим аст, ки баромади ҷӯҷаҳои коршоём нисбатан беҳтар (76%) дар мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» мушоҳида гардид. Баромади ҷӯҷаҳои коршоёми мурғи марҷони ирсияти маҳаллӣ 72 % - ро ташкил дод, ки нисбат ба кросси мазкур 8 % камтар аст.

Таҳлили самаранокии инкубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун нишон медиҳад, ки баромади ҷӯҷаҳои солим аз тухмҳои

инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» (76%) нисбати мурғи марҷони ирсияти маҳалли 4,0 % зиёд аст. Бинобар ин фоидаи умумӣ дар гурӯҳҳои мазкур нисбатан бештар буда, самаранокӣ ба як тухми инкубатсионӣ 9,6 сомони ро ташкил намуд, ки нисбати ирсияти маҳаллӣ 16% зиёд мебошад. Маълумотҳои ба даст омада дар ҷадвали 5 пешниҳод карда шудаанд.

Ҷадвали 5.-Даромаднокии инкубатсияи тухми мурғи марҷони ирсиятҳои гуногун

Нишондод	Кросси «Сафеди қафаси синапахм»	Ирсияти маҳаллӣ
Миқдори тухми ба инкубатсия хобонидашуда, дона	100	100
Нархи 1 дона тухми инкубатсионӣ, сомонӣ	20	20
Нархи умумӣ, сомонӣ	2000	2000
Баромади чӯча, сар	76	72
Нархи чӯча ба 1 сар, сомонӣ	40	40
Нархи умумии чӯча, сомонӣ	3040	2880
Даромад аз фуруши чӯчаҳо, сомонӣ	1040	880
Хароҷот барои инкубатсияи тухмҳо, сомонӣ	80	80
Ҷоидаи умумӣ, сомонӣ	960	800
Даромаднокӣ ба 1 тухми инкубатсионӣ, сомонӣ	9,6	8,0

Ҳамин тариқ, таҳлили натиҷаҳои таҷриба оид ба таъсири ирсияти мурғи марҷон ба сифати тухми он дар шароити хоҷагии деҳқонии “Сайёд-2006” - и ноҳияи Рӯдакӣ аз он шаҳодат медиҳад, ки нишондодҳои сифат ва натиҷаи инкубатсияи тухми мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ бештар буда, истифодаи он барои рушди соҳаи мазкур ҷоиданок аст.

Адабиёт:

- 1.А.Н. Негреева, Е.Н. Третьякова и др., Птицеводство на малой ферме - Мичуринск-Наукоград РФ – 2007. -С 23 – 34.
- 2.Кочиш И. И., Петраш М. Г., Смирнов С. Б., Птицеводство – М.: Колос – 2003. -С. 215 – 220.
- 3.Комилзода Д.К., Раҳимов Ш.Т. Парвариш ва нигоҳубини мурғи марҷон дар шароити хоҷагиҳои шахсию фермерӣ. -Душанбе, 2009. -С. 3– 5.
- 4.Раҳмонов А.И. Индейки и цесарки. - М.: Аквариум, 2009. - С. 29 – 45.
- 5.Ғаффоров А.К., Раҳимов Ш.Т. Парвариш ва ҳӯронидани мурғи марҷон. –Душанбе: Эр-граф, 2012. –С. 53-58.

6.Царенко А.А. Повышение качества продукции птицеводства: пищевые и инкубационные яйца. - Л.: Агропром издат, 1988. –С. 7 – 74.

АННОТАЦИЯ

БАҲОДИҶИИ СИФАТИ ИНКУБАТСИОНИИ ТУХМИ МУРҒИ МАРҶОНИ ИРСИЯТҲОИ ГУНОГУН

Дар мақола натиҷаи таҳқиқот оид ба таъсири ирсияти мурғи марҷон ба сифати тухми инкубатсионӣ дар шароити хоҷагии деҳқонии «Сайёд-2006» - и ноҳияи Рӯдакӣ оварда шудааст. Таҳлили натиҷаҳои таҷриба аз он шаҳодат медиҳад, ки нишондодҳои вазн, сохти морфологӣ, бордоршавӣ ва баромади ҷӯҷаҳои коршоёми тухмҳои инкубатсионии мурғи марҷони кросси «Сафеди қафаси синапахм» нисбат ба ирсияти маҳаллӣ беҳтар аст. Даромадноки ба як тухми инкубатсионӣ 9,6 сомониро ташкил намуд, ки нисбати ирсияти маҳаллӣ 16% зиёд буда, аз ҷиҳати иқтисодӣ фойданок аст.

Калимаҳои асосӣ: мурғи марҷон, ирсият, тухмҳои инкубатсионӣ, бордоршавӣ, натиҷаи инкубатсия.

АННОТАЦИЯ

ОЦЕНКА ИНКУБАЦИОННЫХ КАЧЕСТВ ЯИЦ ИНДЕЕК РАЗНЫХ ГЕНОТИПОВ

В статье **приведены** результаты исследований по влиянию генофонда индеек на качество инкубационных яиц в условиях фермерского хозяйства «Сайёд-2006» района Рудаки. Анализ результатов свидетельствуют, что показатели массы, **морфологическое** строение, оплодотворенность и выход делового молодняка инкубационных яиц индеек кросса «Белый широкогрудый» лучше по отношению к местной популяции. Прибыль на одно инкубационное яйцо, составила 9,6 сомони, что на 16% выше, местной популяции, и экономически выгодно.

Ключевые слова: индейка, генотип, инкубационные яйца, оплодотворённость, результаты инкубации.

ANNOTATION

EVALUATION OF INCUBATION QUALITIES OF TURKEY EGGS OF DIFFERENT GENOTYPES

The article translates the results of **researches** on the influence of the turkey gene pool on the quality of its hatching eggs under the conditions of Sayyod-2006 farm in Rudaki district. The analysis of the results shows that the weight indicators, morphological structure, fertility and yield of business young growth of hatching eggs of the White Broad-breasted turkeys are better in relation to the local population. Arrived per 1 hatching eggs amounted to 9.6 somoni, and 16% higher than local populations, which is economically beneficial.

Key words: turkey, genotype, hatching eggs, fertility, incubation results.

Маълумот дар бораи муаллифон:

Раҳматова Садафмоҳ Айдаровна -номзади илмҳои кишоварзӣ, дотенти кафедраи парандапарварӣ ва занбӯриасалпарварии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шохтемур. 734003, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 146. Тел: (+992) 939 87 88 11.

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Комилзода Давлатҷон Қайюми-доктори илмҳои кишоварзӣ, профессори кафедраи парандапарварӣ ва занбӯриасалпарварии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шохтемур. Суроға: 734003, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 146. Тел: (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

Сведения об авторах:

Раҳматова Садафмоҳ Айдаровна, кандидат сельскохозйственных наук, доцент кафедры **птицеводства и пчеловодства** Таджикского аграрного университета им. Ш. Шотемур. Адрес 734003, Республика Таджикистан, г. Душанбе, пр. Рудаки 146. Тел: (+992) 939 87 88 11).

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Комилзода Давлатҷон Қайюми, доктор сельскохозйственных наук, профессор кафедры птицеводства и пчеловодства Таджикского аграрного университета им. Ш. Шотемур. Адрес 734003, Республика Таджикистан, г. Душанбе, пр. Рудаки 146. Тел: (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

Authors Information:

Rahmatova Sadafmoh Aydarovna – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of poultry and beekeeping Department of the Tajik Agrarian University named after Sh. Shotemur. 146 Rudaki Ave., 734003, Tajikistan, Dushanbe, tel. (+992) 939 87 88 11).

E-mail:rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Komilzoda Davlatjon Kayumi-Doctor of Agricultural Sciences, Associate Professor of poultry and beekeeping Department of the Tajik Agrarian University named after Sh. Shotemur. 146 Rudaki Ave., 734003, Tajikistan, Dushanbe, tel. (+992) 939 00 50 55). E-mail:komilzoda-50@mail.ru

В статье представлены результаты исследования влияния наследственности кораллового цыпленка на качество инкубационных яиц в условиях фермерского хозяйства «Сайёд-2006» района Рудаки. Анализ результатов эксперимента показывает, что показатели массы, морфологического строения, оплодотворяемости и вылупления жизнеспособных цыплят из инкубационного яйца помесной коралловой курицы «Сафеди какаса синапахм» лучше, чем у местной генетики. Прибыль на одно инкубационное яйцо составила 9,6 сомони, что на 16% больше местной наследственности и экономически эффективно.

The article presents the results of a study of the influence of the heredity of the coral chicken on the quality of hatching eggs in the conditions of the Sayyod-2006 farm in the Rudaki district. Analysis of the results of the experiment shows that the indicators of weight, morphological structure, fertility and hatching of viable chickens from the incubation eggs of the crossbred coral chicken "Safedi kakasa synapahm" are better than those of local genetics. Profit per hatching egg was 9.6 somoni, which is 16% more than local heredity and cost-effective.

Komilzoda Davlatjon Kayumi - Doctor of Agricultural Sciences, Professor of the Department of Poultry and Beekeeping of the Tajik Agrarian University. Sh. Shotemur. Address 734003, Republic of Tajikistan, Dushanbe, Rudaki Ave. 146. Tel: (+992) 939 00 50 55).
E-mail: komilzoda-50@mail.ru

Rakhmatova Sadafmokh Aydarovna - Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of the Department of Poultry and Beekeeping, Avicenna Tajik Agrarian University Sh. Shotemur. Address 734003, Republic of Tajikistan, Dushanbe, 146 Rudaki Ave. Tel: (+992) 939 87 88 11).
E-mail: rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Rakhmatova Sadafmoh Aidarovna - candidate of agricultural sciences, docent of the poultry and beekeeping department of the Agrarian University of Tajikistan named after Shirinshah Shahtemur. Address: 734003, sh. Dushanbe, h. Rudaki, 146. Tel: (+992) 939 87 88 11.
E-mail: rahmatova.sadafmoh@mail.ru

Thus, the analysis of the results of the study on the influence of the heredity of turkeys on the quality of its eggs in the conditions of the farm "Sayod-2006" in the Rudaki district indicates that the quality indicators and the result of incubation of eggs of the "White Broad-breasted" cross-country turkeys are better in relation to the local heredity and its use is effective for the development of this direction.

Key words: bird, breed, incubation eggs, incubation, embryonic, turkey, cross, genotype.